

▲ Foto's: Kees van de Veen

REPORTAGE MESDAG

Velen rijden er voorbij, maar bij- na niemand weet wat zich achter de dikke muren van de Mesdagkliniek in Groningen afspeelt. *Dagblad van het Noorden* was gedurende een half jaar kind aan huis in het 'kasteel' aan de Verlengde Hereweg en volgde het dagelijkse leven. *Mesdag*: een 7-delige serie over het leven in de tbs-inrichting. **Vandaag de eerste aflevering: Therapie.** Door Frank van Hebel

Dekking

Bam. De versleten, rode bokshandschoen knalt met een dof dreun tegen de linkerschouder van Eser. Hij stapt naar achteren. Frank dringt naar voren. Zijn rechtervuist is alweer onderweg. Bam. Zelfde schouder. Zelfde plek. Eser sluit een fractie van een seconde zijn ogen. Shit. Die voelde hij. Zijn rechtervoet schuift enkele tientallen centimeters naar achteren. De tbs'er tilt zijn beide armen omhoog. Vuisten op oorhoogte. Kin tegen de borst. Zijn ogen turen over zijn vierkante brillenglazen naar Frank, zijn therapeut. Alleen het gehijg van de twee mannen is te horen. En dan slaat Eser. Voorspelbaar. Zijn linkervuist ploft tegen Franks rechterhandschoen. Bam. Hard. Maar niet hard genoeg. Franks linkerbeen stapt naar voren. Eser kruipt met zijn rechterbeen weer een stukje naar achteren. Zijn bruine gym schoen raakt de witte streep op het marmoleum die de hoek van de kleine gymzaal markeert. Frank ziet het, laat zijn dekking zakken en spreidt vragend zijn armen. "Wat gebeurt er nou?"

Eser (30) zit sinds 2005 in de Mesdagkliniek. De rechter veroordeelde hem voor vier aanrandingen en een poging tot verkrachting. Als hij er over vertelt, sluit hij steeds even zijn ogen. De schaamte die de

herinnering aan zijn slachtoffers oproept, doet hem bijna lichamelijk pijn. Hij zag vrouwen als een lust- object op wie hij zijn frustraties kon botvieren. En als er geen vrouwen waren, brak hij in, pleegde vernielingen of gebruikte drugs.

Vandaag heeft hij een sessie psychomotorische therapie. Frank (47) heeft zijn adem al weer terug. Hij staart naar de tbs'er die hij jaren geleden als een bang musje zag binnenkomen. Een ventje van niks was het. Sinds februari 2010 werkt hij met hem. En hij zag hem veranderen. Eser is Eser niet meer. En toch weer wel.

Frank gebruikt al twaalf jaar boksoefeningen in zijn therapie. En hij verafschuwt de bokssport. Mannen die elkaar tot bloedens toe lens slaan voor geld of een titel, hij snapt het niet. Maar de *noble art of self-defence* bewijst zijn nut. Nu ook weer. Eser staat nog steeds in de hoek, zijn armen langs zijn lichaam, een lichte glimlach op zijn gezicht.

"Wat valt je op", vraagt Frank.
Eser kijkt even achter zich. "Ik heb me in een hoek laten dringen", antwoordt hij.
Frank zwijgt. Zijn ogen moedigen hem aan door te gaan.

"Nee", zegt Eser. "Ik heb zelf onbewust de hoek opgezocht."
Frank knikt. "Je viel weer even terug in je oude gedrag. Afwachten, kijken en dan pas reageren. Wat is als kind deed. Je zegt eigenlijk: sla me maar. Maar ik voelde ook dat je op een gegeven moment een punt zette. Zo van: nu is het genoeg."

De twee lopen weer naar het midden van de zaal. "We gaan nu verder. Ik probeer je weer in een hoek te

We gaan nu verder. Ik probeer je weer in een hoek te dringen. Deze keer wil ik dat je minder vaak terugslaat. Zo bouwen we je frustratie op en kijken hoe je daar op reageert

dringen. Deze keer wil ik dat je minder vaak terugslaat. Zo bouwen we je frustratie op en kijken hoe je daar op reageert." Hij knalt zijn handschoenen tegen elkaar.

"Opnieuw!"
Eser woont in 'resoc', de afdeling resocialisatie. Hij staat dus al met één been buiten de deur. Eenmaal buiten is het de kunst buiten te blijven. Ongeveer 5 procent van de tbs-patiënten uit het hele land dat jaarlijks een kliniek verlaat, valt terug. Directeur behandelzaken Harry Beintema weet dat in een reguliere gevangenis de kans dat een ex-gedetineerde opnieuw de fout ingaat, vele malen groter is. "We zullen dus wel iets goed doen."

Maar de buitenwereld kijkt niet of nauwelijks naar de patiënten die zonder incidenten hun weg naar buiten weten te vinden. Die kijkt naar de 5 procent. Want als een van die patiënten de fout in gaat, gaat het vaak ook verschrikkelijk fout. Moord, zware mishandeling of misbruik.

Beintema weet dat het Forensisch Psychiatrisch Centrum Dr. S. van Mesdag niet in staat is de kans op terugval tot nul te reduceren. Hij legt het vaak uit. "Dat kan gewoon niet. Het is een illusie te denken dat als je maar genoeg op de mensen let, de agressie verdwijnt. Als de tbs'ers niet de fout ingaan, doen andere mensen het wel. Dat leert de geschiedenis ons. Agressie zit in ons. Dat krijg je er niet uit." Op zijn laptop bewaart hij een zwart-witfoto. Hij is in de jaren dertig genomen in het zuiden van Amerika. Een groep blanke mannen kijkt in de lens. Een enkeling lacht. Voor hen ligt het verkolde lijk van een donkere man. Hij is door hen vermoord. "Misschien waren het stuk voor stuk brave huisvaders. Toch zijn ze tot iets gruwelijks in staat."

In de kliniek verblijven patiënten met een psychotische en/of een persoonlijkheidsstoornis. "Kort door de bocht vallen onder de eerste categorie de mensen die stemmen horen. Hun behandeling is vooral medicijngericht. Bij mensen met een persoonlijkheidsstoornis zou je bijvoorbeeld aan je baas kunnen denken. Ze zijn narcistisch en vinden altijd dat ze gelijk hebben. Het zijn de mensen met de blauwe pakken die bovenop de apenrots staan. Natuurlijk is er een groot verschil met de patiënten die hier verblijven. Bij hen is de stoornis honderd keer erger."

De patiënten krijgen een scala aan therapieën: psychotherapie, gesprekstherapie, agressiehantering, sociale vaardigheid en omgaan met vrije tijd. "Bij zo'n 80 procent van de patiënten was of is er sprake van een verslaving. Hun hele dagindeling was gericht op scoeren. Hoe moet je nu straks je tijd vullen als je weer buiten bent?"

De verslaving stopt niet als een patiënt eenmaal in de kliniek zit. "Natuurlijk doen we er alles aan om drugs buiten de kliniek te houden, maar drugsverslaving is een probleem. Net als in alle andere klinieken en gevangenis in Nederland. Dat weet je gewoon. Drugs zijn in de gewone wereld ook een probleem. Het zou raar zijn om hierbinnen net te doen alsof drugs in de buitenwereld niet voorradig zijn."

Alle patiënten die de kliniek binnenkomen, hebben een chronisch psychische aandoening. De truc is er achter te komen of die behandelbaar is. Zo ja, dan kunnen we de risico's beperken. "De behandeling in de kliniek is er op gericht de voorwaarden te scheppen waardoor de kans op terugval wordt verkleind. "Voor iedere patiënt gelden dezelfde risicofactoren: verslaving, geen of weinig vrienden, geen zinvolle dagbesteding en geldgebrek. Als dat niet goed is geregeld, is de kans groot dat het misgaat."

Bam. De handschoen van Frank raakt de nummer 10 van Esers groene voetbalshirt. Op de achterkant staat de naam Bethalda, een speler in het nationale elftal van Marokko. Eser glimlacht verbeterd. Hij ziet alleen de zwarte trui van Frank, zijn baard van een week en de blauwe gymvlied. Hij voelt zijn warmte. De rode handschoenen komen razendnel op hem af. Bam. Bam. Bam. Hij moet reageren. En deinst niet

terug. Blijft staan. Kom maar. Ik kan het hebben. Frank voelt het. Dit wil hij. Dit wist Eser nog niet van zichzelf. Zijn grens. En dat zonder woorden. Ja, boksen is nuttig. Maar ze gaan ook niet voluit. Het blijft bij licht sparen en het gezicht wordt ontzien. Gedoemde verstering van de balans bij de ander. Zo noemt hij het.

Eser lacht nog steeds dezelfde verbeterd lach. Elke stomp die hij krijgt, is een stap dichtbij zijn doel: huisje, boompje, beestje. Hij is er zo dichtbij. Hij heeft veel vrijheid. Hij kan zich met bijna onbeperkte vrijheid bewegen, zowel binnen als buiten de kliniek. Maar hij heeft de Mesdag nog nodig. Binnenkort begint hij in de werkzaal metaal met een opleiding tot fietsenmaker.

In de werkzaal loopt Ron rond. Hij is voorzitter van de patiëntenraad en maakt zijn dagelijkse ronde langs de medepatiënten. In tegenstelling tot Eser staat hij nog met twee benen in de Mesdag. Hij kreeg onlangs te horen dat zijn verblijf in de kliniek met twee jaar wordt verlengd. "Daar baal ik ontzettend van."

Ron (59) dooide twaalf jaar geleden een vrouw. "Het gebeurde bij haar thuis. Ze was een kennis. Meer niet. Ik wilde niets van haar. Dat weet ik zeker." Hij weet niet meer waarom en hoe hij haar heeft gedood. "Wist ik het maar. Het is een totaal zwarte vlek."

Hij zat vijf en een half jaar in de gevangenis voordat hij naar de Mesdag werd verplaatst. "Ik wist niet wat me overkwam. In de gevangenis mocht ik bijvoorbeeld bellen met wie ik wilde. Hier moest iedereen die ik wilde bellen eerst worden gescreeud."

Alle patiënten die de kliniek binnenkomen, hebben een chronisch psychische aandoening. De truc is er achter te komen of die behandelbaar is. Zo ja, dan kunnen we de risico's beperken. "De behandeling in de kliniek is er op gericht de voorwaarden te scheppen waardoor de kans op terugval wordt verkleind. "Voor iedere patiënt gelden dezelfde risicofactoren: verslaving, geen of weinig vrienden, geen zinvolle dagbesteding en geldgebrek. Als dat niet goed is geregeld, is de kans groot dat het misgaat."

Bam. De handschoen van Frank raakt de nummer 10 van Esers groene voetbalshirt. Op de achterkant staat de naam Bethalda, een speler in het nationale elftal van Marokko. Eser glimlacht verbeterd. Hij ziet alleen de zwarte trui van Frank, zijn baard van een week en de blauwe gymvlied. Hij voelt zijn warmte. De rode handschoenen komen razendnel op hem af. Bam. Bam. Bam. Hij moet reageren. En deinst niet

terug. Blijft staan. Kom maar. Ik kan het hebben. Frank voelt het. Dit wil hij. Dit wist Eser nog niet van zichzelf. Zijn grens. En dat zonder woorden. Ja, boksen is nuttig. Maar ze gaan ook niet voluit. Het blijft bij licht sparen en het gezicht wordt ontzien. Gedoemde verstering van de balans bij de ander. Zo noemt hij het. Meer niet. Ik wilde niets van haar. Dat weet ik zeker." Hij weet niet meer waarom en hoe hij haar heeft gedood. "Wist ik het maar. Het is een totaal zwarte vlek."

jeugd ben misbruikt. Door mijn oudere broer. Ik werd wantzinnig tegenover iedereen. Ik was eenzaam. En ik kopieerde het gedrag van mijn vader. Ik gebruikte mijn vuisten. Ik timmerde erop als ik ruzie kreeg."

En klappen van Ron komen hard aan. "Ik heb voor mijn karakter eigenlijk een ongelukkig lichaam. Ik ben 1.89 meter lang en weeg 120 kilo. Ik was vroeger behoorlijk sterk. Daar komt bij dat ik een bijna kinderlijk gevoel voor rechtvaardigheid heb."

Hij heeft acht kinderen. "Ik heb nog met twee contact." Het gebrek aan contact met zijn andere kinderen doet hem pijn. "Ik zou het contact graag herstellen, maar ze hebben moeite met wat ik heb gedaan. Dat is ook niet meer dan normaal."

Zijn acht kinderen kreeg hij met drie verschillende vrouwen. "Het kwam voor dat ik losse handjes had. Maar mijn kinderen heb ik nooit mishandeld. Mijn grootste angst is om ooit weer een relatie aan te gaan. Ik ben namelijk een opkropper. En als het er uitkomt, gebeurt het met een explosie. Maar ik heb met mezelf de afspraak gemaakt dat me dit nooit meer zal overkomen."

Ron gaf de Mesdag zijn tijd. Hij kreeg vertrouwen terug. "Ik mag nu bijna elke dag op onbepaalde verlof." Een commissie boog zich een week geleden over zijn tbs. Die kan steeds met twee jaar worden verlengd. En nu kreeg hij er twee jaar bij. "En er is niet gezegd waarom. Wat moet ik daar nu mee?" Hij haalt zijn schouders op.

"Vertel" zegt Frank. Hij en Eser hijgen wat na bij de klimwand.
"Het ging veel lekkerder", antwoordt de laatste. "Ik heb me niet laten verleiden. Dat zei ik ook steeds tegen mezelf."

"Wat zei je dan?"
"Laat je niet in de val lopen."
Frank knikt goedkeurend met een vage glimlach op zijn gezicht. "Ik weet nog hoe je binnenkwam. Druk bezig iemand te zijn die je niet was. Je gevoelszaten verstoort onder een verslaving."

"Ik liet een bepaald gedrag zien om te overleven. Vergeleken met vier jaar geleden heb ik veel vooruitgang gemaakt."

Frank knikt weer. "Oké. Dank je wel."
De twee ploffen neer op twee stoelen in een hoek van de gymzaal. "Ging het een beetje?" vraagt Frank.
"Nou, het valt niet mee: boksen op een lege maag. Het is ramadan."

... Vandaag heeft hij een sessie psychomotorische therapie. Frank (47) heeft zijn adem al weer terug. Hij staart naar de tbs'er die hij jaren geleden als een bang musje zag binnenkomen. Een ventje van niks was het. Sinds februari 2010 werkt hij met hem. En hij zag hem veranderen. Eser is Eser niet meer. En toch weer wel ...